

ПРАВОПИС СРПСКОГА ЈЕЗИКА

МИТАР ПЕШИКАН
ЈОВАН ЈЕРКОВИЋ
МАТО ПИЖУРИЦА

ИЗМЕЊЕНО И ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Редакција
измењеног и допуњеног издања

Мато Пижурица (главни редактор), Милорад Дешић,
Бранислав Остојић, Живојин Станојчић

МАТИЦА СРПСКА
НОВИ САД
2010

ИЗМЕЊЕНО И ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ МАТИЧИНОГ ПРАВОПИСА СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Редакторска група, у саставу Мато Пижурица (главни редактор), Милорад Дешић, Бранислав Остојић и Живојин Станојчић, приредила је *измењено и допуњено* издање *Правописа српскога језика* Матице српске из 1993. године (и у поновљеним издањима 1994. и 2002), чији је главни аутор био Митар Пешикан, уз сарадњу са Јованом Јерковићем и Матом Пижурицом. Рецензенти првог издања били су Павле Ивић и Иван Клајн, а овог, измењеног и допуњеног, Иван Клајн и Драго Ђупић.

Као пројекат Матице српске а у организацији Одбора за стандардизацију српског језика, актуелни Правопис Матице српске претрпео је знатне измене и допуне, а оне се тичу пре свега следећег:

1) редоследом поглавља и начином обраде правописне материје умногосте се вратио белићевској традицији;

2) изостављени су прилози који не спадају у правописну проблематику;

3) постојећи текст је употпуњен у деловима у којима су уочене празнине у односу на раније правописне приручнике и нове моменте које намеће пракса, јер се ради о врсти приручника који се смењују, а не комбинују;

4) текст Правила је скраћен, темељно прерађен и престилизован, посебно у оним поглављима у којима је имао дискусионни карактер, односно садржавао је више него што је нужно граматике и филологије и историје језика;

5) ослобођен је позивања на Правопис српскохрватскога језика двеју матица из 1960. године и свих релација према хрватској стандардизацији (нису, наравно, увођене релације према „новим” језицима);

6) унете су ограничене новине у скоро свим поглављима, али углавном само у детаљима у којима је пракса демантовала важећа правила или је уочен несклад између дефинисане норме и пописа примена које су даване у Речнику уз правопис; у новине свакако спада и укидање сувишних ужеправописних двојстава;

7) написан је готово нов текст о интерпункцији, потпунији и инструктивнији, али је он, наравно, у пуној сагласности са традиционалним српским правилима белићевске логичке интерпункције (аутор овог поглавља је Живојин Станојчић), а одељак о транскрипцији допуњен је скандинавским језицима (прилог је дао Љубиша Рајић), замењен је текст о прилагођеном писању имена из енглеског језика (дат је незнатно скраћен и у детаљима престилизован текст Твртка Прћића), а ретуширан је и проширен део о француском (на основу исцрпног прилога Душанке Точанац Миливојев) и

незнатно о словенским језицима (на основу образложених и прецизно датих сугестија које смо добили од Богдана Терзића);

8) Речник уз правопис је допуњен и то, пре свега, пописом примена правописних правила актуелном грађом;

9) уведено је знатно више инструктивних детаља и илустрација којима се подржава разноврснија функционална писменост;

10) у складу с нашом традицијом, ново издање је сачувало, донекле и даље развило, улогу правописа као приручног језичког саветника.

Приликом припреме овог издања, поред ауторских прилога наведених под тачком 7, главни редактор је имао на располагању обиман текст М. Дешића са корисним сугестијама, које су се тичале готово свих поглавља, с тежиштем на проблеме у вези са спојеним и одвојеним писањем, и Б. Остојића о правилима екавског и ијекавског изговора и о гласовним променама битним за решавање ортографских проблема (он се при томе држао текста из *Приручника за школе*, који је на основу Матичиног Правописа писао М. Пижурица). Уз то, М. Дешић је пажљиво прочитао цео текст Правила и исправио грешке и превиде (у приручнику овакве врсте ниједан пропуст није неважан). Изузимајући напред назначени удео сарадника на припреми издања и оне делове који су, уз мање или веће измене, преузети из текста М. Пешикана, цео текст, укључујући и речник, урадио је главни редактор М. Пижурица. Удео рецензента академика Ивана Клајна у припреми овог издања, у виду сугестија и директних интервенција у тексту, ближи је улози суредатора него рецензента на чему смо му неизмерно захвални.

Нови Сад, маја 2010. год.

За Редакторску групу
Мајло Пижурица

ПРЕДГОВОР ПРВОМ ИЗДАЊУ И ТРЕЋЕМ ДОПУЊЕНОМ

УЗ ПРАВОПИС СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Под наведеним насловом предајемо Матици српској, а њеним позваним посредништвом и свим заинтересованим корисницима, већ дуго најављивану књигу, коју чини општи део — *Правила и њихови основи* и азбучни део — *Речник*. Сврха овога приручника, који предлагемо да служи као правопис, није да опозове правописну норму утврђену првим Матичиним правописом (*П*), који је 1960. године Матица српска заједно с Матицом хрватском објавила као обједињени српскохрватски правопис; он ту норму само осавременује, дорађује и у потребној мери прилагођава и поправља, држећи се начела постојаности и континуитета српске књижевнојезичке културе и норме. Поред *П*, у непосредне основе ове обраде спадају Прилози Правопису (*ПП*), које је 1989. г. објавила Матица српска, а усагласила их је радна група од једанаест лингвиста (П. Ивић, Ј. Јерковић, Ј. Кашић, Б. Остојић, А. Пецо, М. Пешикан, М. Пижурица, Ж. Станојчић, Ј. Баотић, М. Караџа-Гарић, М. Шипка); с пуном пажњом имали смо у виду и оцене Међуакадемијског одбора за ортографију и ортоепију (*МО*), у ком су током 1989—1990. г. радили представници пет академија (САНУ, ЈАЗУ, АНУБиХ, ЦАНУ и ВАНУ), међу њима и коаутори *ПП*.

Разуме се, искоришћени су и други језички приручници, као и посебне обраде, а нарочито, већ у изради Прилога Правопису, елаборација правописних тема 70-их година у организацији сарајевског језичког института (*Елаб. БиХ*). Особито је искоришћена грађа и обрада транскрипције страних имена, највише прилози И. Клајна, Ш. Шоње, С. Јанковића, Д. Танасковића, Д. Разића, М. Ђорђевића, Ј. Буљовчића, М. Риђановића, Б. Дабића, Ј. Новаковић Лопушине, Р. Исмаиљија и др., а за неке друге теме Правописни приручник Св. Марковића, М. Ајановића и З. Диклића (1972).

У целини пак приређивачи овај посао схватају као довршавање програма започетог Прилозима Правопису и његово употребно саобраћавање околностима у којима живимо. Ово не значи да смо се формално и дословно ограничили на дораде и иновације које су обрадили *ПП* или расправио *МО*. У току самог приређивачког рада као стручног поступка наметнула се потреба знатних дорада, а онда и покоје модификације, употребне оцене, а почесто и поправке раније норме и ранијих оцена. Разуме се, имало би својих предности да су и те дораде и наше коначне формулације могле проћи кроз ширу тимску или комисијску расправу; али тим путем идући, овај приручник — ако би и дошао до краја — сигурно би каснио још коју годи-

ну, а у нормативистици пуна сагласност људи од струке није реално ни могућа.

У свим дорадама и поправкама, већ од почетка рада на ПП, имали смо у виду начело да није добра норма ако се коси с језичким осећањем људи који добро владају књижевним језиком. Зато смо настојали да иновације не иду мимо тежњи које су се испољиле у бољој јавној речи и култивисаном језичком осећању, понегде се претварајући и у обичајну норму, коју — наравно — треба уважавати не мање него писану.

Употребно је овај правопис намењен првенствено задовољавању потреба српске језичке културе — српске у традиционалном и језикословном смислу, тј. културних и просветних потреба на тлу садашње Савезне Републике Југославије, као и оних књижевнојезичких средина које остају у културној и књижевнојезичкој заједници с тим простором. У складу с таквом реалном употребном наменом, текст приручника не иде (као први Матичин правопис) за формалном симетријом источне и западне грађе, односно српског и хрватског стандарда или узуса, него претежно оперише примерима и употребним оценама својственим језичкој култури источнијег дела штокавског наречја; међутим, ни ону другу компоненту наш приручник информативно не искључује нити је нормативно дезавуише. Колико је концепт обраде изискивао освртање на хрватску стандардизацију (или шире схваћено западну), она је навођена начелно у оном виду који је, под именом „хрватскосрпски”, добила у заједничком правопису 1960. г. (скраћено: *хс.*), а који је примењиван у шестомном речнику Матице српске (*РМС*), на одговарајући начин и у израђеним књигама Речника САНУ (*РСА*).

Треба имати у виду да су одлике тога израза, доследније или делимично, примењивали и многи српски аутори. Тај факат, међутим, не искључује њихов израз из оквира српског језика, не само зато што су писци Срби него и зато што је и сама та хрватска стандардизација — након прихватања вуковске реформе — реално хрватскосрпска, јер међу својим темељним ослонцима има Вуков Српски рјечник и вуковски у првом реду српски језик.

Разуме се само по себи да је у обради једнака пажња посвећивана ијекавском и екавском изговору или књижевном наречју. У складу с тим, правопис се истовремено објављује у екавици и ијекавици. Садржајно су обе верзије истоветне, а разликују се само у лику приређивачког текста и коментара.

Ослонац на П огледа се не само у високом степену одржавања његове норме него и у изричитом указивању на однос те раније и садашње иновиране норме. Замисао је приређивача да треба оставити једно прелазно раздобље у ком би се, као право писаца текста, уважавало и придржавање појединих решења из првог правописа, иако се сада друкчије нормирају. Тако би се избегао притисак на људе да невољно мењају узусе ако су им постали блиски и природни, а дало би се и прилике да сама пракса верификује установљене иновације.

Приређивачи су свесни да допуштени дублетизам изазива доста незадовољства код многих посленика на пољу језичке културе, који би радије прихватили приручник с једноструким саветима у стилу „није — него”, без објашњења зашто је то тако и без остављања резервне могућности. Превиђају при томе да таква једнострука решења често не би могла бити управо она којима лично дају предност и да је дублетизам језичка реалност; њега у стварном књижевном језику (и то добром, негованом) има и знатно више него у нормативним приручницима, јер они само делимично обухватају и

предочавају стварна двојства. Једноставни су само они приручници који остављају много празнина и недоречености.

И сами, међутим, уважавамо потребу за одређеношћу препорука, па смо јој ишли у сусрет колико смо могли. Констатујући разна двојства у општем тексту приручника, кад год смо нашли основа за то, дали смо предност једној варијанти, било по општој правописној логици било по употребној оцени преовлађујућег српског изражајног узуса. У правописном речнику идемо и корак даље у том правцу, јер редовно предочавамо онај лик који по нашој оцени има употребну предност, а варијанту којој не придајемо исти употребни значај (иако је нормативно признајемо) наводимо у загради, или са вербалном оградом, или је и не наводимо, него само упућујемо на тачку у тексту где су предочене дублетне могућности. Наше оцене обичнијег и необичнијег настоје да погоде преовлађујуће културне узусе на штокавском истоку, па су неизбежно релативне. Осим тога, кад се иде корак даље у нормирању, не може се жигосати као некњижевно оно што је до јуче било школски стандард.

Према томе, ко није задовољан обликом предоченим у речнику, нека провери у одељку на који се упућује предвиђа ли се (на основу П или других момената) и друга могућност. Ко пак исправља туђе текстове без сагласности аутора, дужан је да сагледа сав остављени нормативни оквир, поготово за интервенције које би се могле схватити као нарушавање нечијег националног израза.

Расположиво време није допустило да довољно дуго тражимо и дотерујемо што складније стилизације, као ни оптимални лик и структуру речника. Оценили смо да не можемо текст свести на сама аподиктична правила, без образлагања и објашњења. Не надамо се да ћемо тиме избећи х и л а д у з а ш т о (од „зашто?“ до „зашто?!“ и „зашто!!“) — убичајених и у сређенијим приликама у нормативистици ове врсте. Али определили смо се за тај много приметнији приступ највише ради просвете, где треба не само примењивати правопис него такође предавати и учити лекције о њему; а и ради оних који и изван школе настоје да унапреде своја знања о језичкој култури. Да би служила тим потребама, књига мора настојати да буде не само правилник него и општеобразовни приручник, па и уџбеник — док се не замени бољим; чинило нам се да без тог настојања не бисмо ни положно довели до краја започети посао.

У истом духу, у Речник нисмо унели само ортографску материју (тј. како се з а п и с у је оно што реално живи у језику), него и многе прекораче у граматичку и речнику културну норму. Иако је у речник — у поређењу с Правописом из 1960 — ушао само невелик број речи, много ранијих оцена требало је проверити, а почесто и дорадити или поправити — колико нам је пошло за руком и колико је дозволио циљ да речник остане једноставан и погодан за свакодневну примену и брзу консултацију, као и да преко њега корисник лако нађе у општем тексту обраду и оцену оног питања које га заинтересује.

У те сврхе и у самом општем делу настојали смо да видљиво одвојимо правила и препоруке од уводне и приступне обраде мерила; а најсложенија поглавља — велико слово и спојено и одвојено писање речи — закључена су сажетком, у коме се види основни нормативни исход обраде. У поглављу о транскрипцији неизбежно специјализована обрада редовно се закључује алфаветским прегледом туђих граfiја с кратком препоруком како да се свака преслови, те се тиме обично сасвим лако може послужити свако ко дође до податка како се неко туђе име изворно пише у датом језику.

У тренутку кад Матици предајемо рукопис, на крају злог прољећа 1993, у намери нам је и на реду израда и кратког српског правописа, тј. сажетије напоредне верзије овог издања. Она би — остављајући овој опширнијој обради казивања о основима и мерилима — сажимала оно што предлажемо као норматив и држала се уобичајеног лика наших правописних приручника. Намена јој је да у координацији са овим Правописом српскога језика олакша најчешћу приручничку примену, у просвети и за шире културне потребе.

У међусобној подели посла први потписани писао је општи део, а друга двојица састављала су речник. Међутим, налази и закључци речничке обраде уткивани су у правила, а речник је подешаван да буде потпуно сагласан са општим делом. Између два дела приручника нема, дакле, нормативних несагласности, ако се није поткрала која нехотична.

22. јуна 1993

М. Пешикан — Ј. Јерковић — М. Пижурица

НАПОМЕНЕ УЗ ТРЕЋЕ ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Текст Правила није мењан. Речник је допуњен са више од хиљаду нових одредница, што значи да је, с обзиром на начин давања речи исте основе у низу, број речи увећан за неколико хиљада. Новоуведене одреднице су наравно у пуном нормативном складу с Правилима и с поступком који је примењен у првом (1993) и другом неизмењеном издању (1994). Исправљене су (иначе ретке) штампарске грешке, понеки запажени превид и неколико грешака у азбучном редоследу. Допунама речника, односно потпунијим пописом појединачних примена дефинисане норме, корисници добијају умногоме инструктивнији правописни приручник.

[2002]

Приређивачи трећег издања
М. Пижурица и Ј. Јерковић

I. ПИСМО

1. Основ савремене европске писмености чине три писма — *грчко*, *лајтинско* или *лајтиничко* (латиница) и *ћирилско* или *ћириличко* (ћирилица). Ћирилица је, по важности, прво и основно српско писмо, од седамдесетих година XX века запостављена, маргинализована и запуштена, од потискивања у службеној и јавној употреби до уметничке стагнације. Она у српској традицији има и неспорну симболичку функцију и зато је оправдана њена фаворизација у службеној, јавној, просветној и културној делатности.* Новији културноисторијски и политички развој, везан пре свега за скоро једноиповековно српско-хрватско језичко заједништво (седамдесетак година и државно), из којег је настало богато српско наслеђе писано односно штампано латиницом (наравно, делом и старије од тог периода), потом савремене потребе културе и науке и комуникације (с доминацијом латиничких култура) — учинили су да сигурно владање латиницом и у писању српским језиком постане наша свакодневна потреба. Такав, истина редак, суживот двају писама, за нас с једино прихватљивим редоследом савладавања и приоритетом употребе — *ћирилица* *иа* *лајтиница*, верујемо, не може бити штетан по српску културу све дотле док ћирилица не би заиста била егзистенцијално угрожена.

- *Грчко писмо* је феничанског порекла, а Грци су га највероватније преузели још у X веку пре наше ере. Дорадили су га, прилагодивши га гласовном систему свога језика. Осим тога, окренули су и смер писања (прешли су на писање слева надесно). Из грчког писма, у стручној и општој употреби, најчешће се срећу слова α (алфа), β (бета), γ (гама), δ (делта), π (пи), ω (омега).
- *Лајтиница* је грчког порекла, али су се с временом разлике повећавале те је настало посебно латинско писмо. У античко доба Римског царства развила се основна или општа латиница на којој се темеље сва национална латиничка писма.
- *Старословенска азбука*, касније названа *злаћољица*, настала је у IX веку као дело Константина Солунског, познатог као св. Ћирило.

* Чл. 10 Устава Србије гласи: *У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћириличко писмо.*

Службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава.

Уведена је у живот и културу Словена најпре на простору Моравске и Паноније мисијом словенских првоучитеља Ђирила и Методија и њихових ученика, који ће је касније ширити и по другим крајевима насељеним словенским живљем. Из подунавских земаља глагољица се убрзо пренела и у земље Јужних Словена. Код Срба је рано ишчезла из употребе, вероватно пре настанка најстаријих сачуваних ћирилских споменика. Њена угласта варијанта употребљавала се у Хрватском приморју (у цркви) све до XIX столећа.

- *Ћирилица* је такође настала веома рано, вероватно крајем IX или почетком X века. Њени творци су ученици Ђирила и Методија, настаљачи мисије Солунске браће. Ћирилица је од самог почетка имала већи број слова јер је укључивала 24 слова грчке мајускуле (велика слова) и слова створена да обележе гласове које није имао грчки језик. Српска ћирилица је више пута упрошћавана и реформисана, а свој коначни вид добила је реформом Вука Стефановића Караџића у првим деценијама XIX века (прва примена у Вуковом „Српском рјечнику” 1818. г.). Вук се држао начела: *један глас — једно слово, једно слово — један глас*.
- За систем и утврђени низ слова европских (а и других) писама употребљавају се три термина, делом подударног, а делом диференцираног значења. Термин *алфавет* (настао од имена прва два грчка слова *алфа* /α/ и *беџа* /β/) има интернационални карактер и означава утврђени систем и поредак слова опште, каткад и за она писма која не почињу еквивалентима слова α и β. Слично значење има термин *азбука* (настао од два прва словенска слова *аз* /А/, *буки* /Б/, с тим што се често употребљава у суженом значењу — за словенске азбуке, ћирилицу и глагољицу, или само за прву. Термин *абцеда* настао је од назива прва четири латинска слова (*а, бе, це, де* — тј. А, В, С, D) и примењује се пре свега на латиничке системе слова; понекад се и он такође употребљава за било који систем слова.

2. Српску ћириличку азбуку чине следећа слова:

аА	бБ	вВ	гГ	дД	ђЂ	еЕ	жЖ	зЗ	иИ
јЈ	кК	лЛ	љЉ	мМ	нН	њЊ	оО	пП	рР
сС	тТ	ћЋ	уУ	фФ	хХ	цЦ	чЧ	џЏ	шШ

Напомена 1: Ћирилично писано и штампано мало *к* разликује се стилизацијом од латиничког *k* и не треба их мешати.

Напомена 2: Приликом преношења удвојених латиничких слова (програмски неуређеним аутоматским конвертовањем латиничког текста у ћирилички) треба се чувати механичког поступка: *dž = џ*, а не *дж*; *lj = љ*, а не *лј*; *nj = њ*, а не *нј*, с тим што треба обратити пажњу на речи као *наджив(ј)ети*, *поджупан*, као и на интернационализме (латинизме) у којима латиничком *nj* не одговара ћирилично *њ* (инјекција, инјунктив, конјугација, конјунктив, конјунктура, а не „инџекција” и сл.).

3. Основна латиница има 26 знакова. Ни у националним применама углавном није повећаван број основних словних фигура. Потребне националних писама решаване су на два начина: комбино-

вањем постојећих слова (каква су наша слова *dž, lj, nj*) или додавањем различитих знакова основној словној фигури (*d, č, ć, š, ž*).

Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва, чији се статус утврђује Уставом, законом и упутствима и препорукама надлежних државних, просветних, стручно-научних и културних органа и институција:

aA	bB	cC	čČ	ćĆ	dD	džDž	đĐ	eE	fF
gG	hH	iI	jJ	kK	lL	ljLj	mM	nN	njNj
oO	pP	rR	sS	šŠ	tT	uU	vV	zZ	žŽ

У писању страних имена и речи општег значења и у појединим научним и стручним текстовима употребљавају се још и слова *qQ, wW, xX* и *yY*. У абecedном реду *q* долази иза *p*, а остала слова овде датим редом између *v* и *z*.

Напомена 1: За обележавање гласа *ђ* не треба писати *dj* јер има свој знак *đ*.

Напомена 2: Када цео текст пишемо великим словима (верзалом), двојна латиничка слова се оба пишу као велика, дакле *Nju Džerzi* — *NJU DŽERZI*, *Ljubljana* — *LJUBLJANA*. У латиничким акронимима (скраћеницама писаним великим словима) двојна слова се пишу као велика (*NJK* = њемачки језик и књижевност). При размакнутом (спационираном) писању сва слова се једнако раздвајају (*Ljubljana* а не *Ljubljana*). Ако се натписи (нпр. *MENJAČNICA*) пишу одозго надоле, *NJ*, *LJ* односно *DŽ* не треба да остану састављени, него друго слово долази испод првог.

4. Слова се дају у ћирилици азбучним а у латиници абecedним редом. Њихов редослед је за свако писмо одређен. За ћирилицу не треба примењивати латинички редослед и обрнуто — у латиници ћирилички, што значи на пример да се у лексикографским делима штампаним ћирилицом примењује азбучни, а у онима штампаним латиницом абecedни ред.

Напомена: У функцији разбрајања односно рашчлањавања текста (уместо редних бројева) употребљавају се азбучним редом сва ћириличка слова: *a, б, в, г, д, ђ...* У истој функцији, наравно абecedним редом, узимају се само слова из основне латинице: *a, b, c, d, e...* Понекад се у истој служби користе и слова грчког алфабета: *α* (алфа), *β* (бета), *γ* (гама), *δ* (делта)...

а	А	ђ	Ђ	ј	Ј	н	Н	с	С	х	Х
б	Б	е	Е	к	К	њ	Њ	т	Т	ц	Ц
в	В	ж	Ж	л	Л	о	О	ћ	Ћ	ч	Ч
г	Г	з	З	љ	Љ	п	П	у	У	џ	Џ
д	Д	и	И	м	М	р	Р	ф	Ф	ш	Ш

a	A	d	D	g	G	l	L	o	O	t	T
b	B	dž	Dž	h	H	lj	Lj	p	P	u	U
c	C	đ	Đ	i	I	m	M	r	R	v	V
č	Č	e	E	j	J	n	N	s	S	z	Z
ć	Ć	f	F	k	K	nj	Nj	š	Š	ž	Ž

<i>a</i>	<i>A</i>	<i>ђ</i>	<i>Ђ</i>	<i>ј</i>	<i>Ј</i>	<i>н</i>	<i>Н</i>	<i>с</i>	<i>С</i>	<i>х</i>	<i>Х</i>
<i>б</i>	<i>Б</i>	<i>е</i>	<i>Е</i>	<i>к</i>	<i>К</i>	<i>њ</i>	<i>Њ</i>	<i>т</i>	<i>Т</i>	<i>ц</i>	<i>Ц</i>
<i>в</i>	<i>В</i>	<i>ж</i>	<i>Ж</i>	<i>л</i>	<i>Л</i>	<i>о</i>	<i>О</i>	<i>ћ</i>	<i>Ћ</i>	<i>ч</i>	<i>Ч</i>
<i>г</i>	<i>Г</i>	<i>з</i>	<i>З</i>	<i>љ</i>	<i>Љ</i>	<i>п</i>	<i>П</i>	<i>у</i>	<i>У</i>	<i>џ</i>	<i>Џ</i>
<i>д</i>	<i>Д</i>	<i>и</i>	<i>И</i>	<i>м</i>	<i>М</i>	<i>р</i>	<i>Р</i>	<i>ф</i>	<i>Ф</i>	<i>ш</i>	<i>Ш</i>

<i>a</i>	<i>A</i>	<i>d</i>	<i>D</i>	<i>g</i>	<i>G</i>	<i>l</i>	<i>L</i>	<i>o</i>	<i>O</i>	<i>t</i>	<i>T</i>
<i>b</i>	<i>B</i>	<i>dž</i>	<i>Dž</i>	<i>h</i>	<i>H</i>	<i>lj</i>	<i>Lj</i>	<i>p</i>	<i>P</i>	<i>u</i>	<i>U</i>
<i>c</i>	<i>C</i>	<i>đ</i>	<i>Đ</i>	<i>i</i>	<i>I</i>	<i>m</i>	<i>M</i>	<i>r</i>	<i>R</i>	<i>v</i>	<i>V</i>
<i>č</i>	<i>Č</i>	<i>e</i>	<i>E</i>	<i>j</i>	<i>J</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	<i>s</i>	<i>S</i>	<i>z</i>	<i>Z</i>
<i>ć</i>	<i>Ć</i>	<i>f</i>	<i>F</i>	<i>k</i>	<i>K</i>	<i>nj</i>	<i>Nj</i>	<i>š</i>	<i>Š</i>	<i>ž</i>	<i>Ž</i>

aA dD bB iI gG
 hH eE жЖ зЗ uU
 jJ кК лЛ љЉ мМ
 нН њЊ оО њЊ рР
 сС шШ хХ уУ фФ
 xX yY чЧ џџ uU

aA bB cC čČ ċĆ
 dD džDž dD eE fF
 gG hH iI jJ kK
 lL ljLj mM nN njNj
 oO pP rR sS šŠ
 tT uU vV zZ žŽ

Напомена: Писање цртице испод малог рукописног слова *ш* није правило, али није ни сувишно ако је склоп речи такав (нпр. *шшмиш*, *шшайи*, *шшйййи*, *шшина* и сл.) да би се тиме олакшало брзо читање.

а б в і д ђ е ж ж з и ј

к к л љ м н њ о њ р р с

т т х у с р х х у ч у ш

А Б В Т Д Ђ

Е Ж З И Ј К

Л Љ М Н Њ О

П Р С Т Х У

Ф Х У Ч У Ш

α	Α	алфа	— a	ι	Ι	јота	— i	ρ	Ρ	ро	— r	
β	Β	бета	— b	κ	Κ	капа	— k	σς	Σ	сигма	— s	
γ	Γ	гама	— g	λ	Λ	ламбда	— l	τ	Τ	тау	— t	
δ	Δ	делта	— d	μ	Μ	ми	— m	υ	Υ	ипсилон	— y	
ε	Ε	епсилон	— e	ν	Ν	ни	— n	φφ	Φ	фи	— ph	
ζ	Ζ	зета	— z	ξ	Ξ	кси	— x	χ	Χ	хи	— ch	
η	Η	ета	— ē	ο	Ο	омикрон	— o	ψ	Ψ	пси	— ps	
θθ	Θ	тхета	— th	π	Π	пи	— p	ω	Ω	омега	— ō	
ά	έ	ί	— ha, he, hi ...								ου	— u
							αυ, ευ — au, eu					

Грчко писмо и његова латиничка транскрипција

5. За означавање бројне вредности у употреби су арапски бројеви, који воде даље порекло из Индије. Римски бројеви пак имају помоћну службу и увек имају функцију редних бројева.

- У грчкој и латинској писмености системи писања бројева настали су још у античко доба. У Грчкој је овладало словно бележење бројева повезано са азбучним редом (систем енеада): првих девет слова значила су јединице, других девет десетице, а трећих девет стотине. Тај систем је примењен и у словенској глагољници, с нешто измењеним редом слова и с тим повезаним померањима бројне вредности; у ћирилицу (хронолошки млађу) враћен је подударан систем с грчким. У латинском је I (= 1) симболизовало прст, V (= 5) шаку а X (= 10) укрштене две руке. Касније се овај симболички систем уклопио у словни, уз додавање L (= 50), C (= 100), D (= 500), M (= 1000).

Узорак система обележавања бројних вредности римским и арапским бројкама:

I = 1, II = 2, III = 3, IV = 4, V = 5, VI = 6, VII = 7, VIII = 8, IX = 9, X = 10, XI = 11, XII = 12, XIII = 13, XIV = 14, XV = 15, XVI = 16, XVII = 17, XVIII = 18, XIX = 19, XX = 20, XXVIII = 28, XXIX = 29, XXX = 30, XXXVIII = 38, XXXIX = 39, XL = 40, XLVIII = 48, XLXIX = 49, L = 50, LI = 51, LVIII = 58, LIX = 59, LX = 60, LXXVII = 77, LXXXIX = 89, XC = 90, XCIX = 99, C = 100, CI = 101, CXC = 199, CD = 400, D = 500, DCCIX = 709, CM = 900, M = 1000, MC = 1100, MCM = 1900, MM = 2000, MMIX = 2009 итд.

Напомена: У римском начину означавања бројних вредности знакови се збрајају слева надесно [XXXIII = 10 + 10 + 10 + 1 + 1 + 1; LX = 60 (50 + 10)], од већих вредности према мањима. Знак мање вредности писан с леве стране одузима се од знака веће вредности који следи [IX = 10 - 1; XXIX = 10 + 10 + (10 - 1)]. По правилу се узастопно понављају највише три бројке исте вредности (изузетак је ретко означавање 900 комбинацијом DCCC уместо стандардног CM).